

BIOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARNING INDIVIDUAL FAOLIYATINI
TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6350345>

Gulshoda Axmadjanova Alisher qizi

*Andijon Davlat Universiteti Biologiya 3-bosqich va Ulug'nor tumani 5-umumta'lim maktabi
Biologiya Ijodiy-madaniy masalalar bo'yicha targ'ibotchisi.*

Annatsiya: *Ushbu maqola Umumta'lim maktablarida biologiyadan o'quvchilar o'quv faoliyatini tashkil etish Biologiyadan o'quv darslarni tashkil etish va olib borishda foydalaniladigan samarali o'quv-metodik vositalari haqida.*

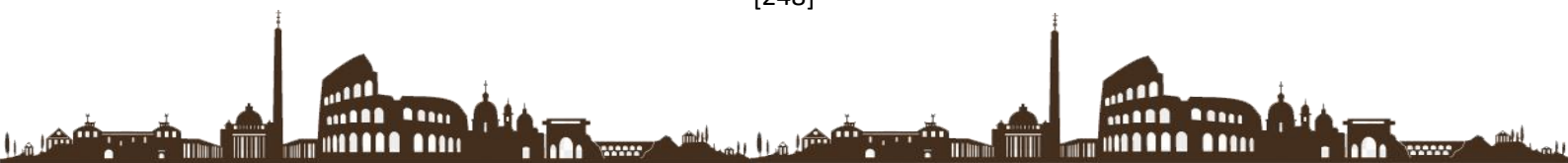
Kalit so'zlar: *Gigienik, ekologik muammolar, gen daktioskopiyasi, odam ekologiyasi.*

O'quvchilarda mustaqil va ijodiy fikrlashni rivojlantirish yo'llari. Biologiya darsligida o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini faollashtiradigan, mustaqil ishlashi va ijodiy fikr yuritish, o'zlashtirgan bilimlarini nazorat qilishi va o'z-o'zini baholash, mantiqiy fikr yuritish operatsiyalarini bajarish natijasida biologik bilimlarni ongli o'zlashtirish ko'nikmalarini egallashlariga zamin tayyorlangan. O'qituvchi biologik ta'lim samaradorligiga erishish va o'quvchilarning bilish faoliyatini tashkil etish va boshqarishi uchun ta'lim mazmunining tarkibiy qismlari va ularni o'quvchilar tomonidan o'zlashtirish usullarini bilishi lozim. Ushbu usullar bilan tanishib chiqamiz:

Ta'lim mazmunining tarkibiy qismi bo'lgan bilimlar o'quvchilar tomonidan o'quv materialini sezgi organlari orqali qabul qilish, tasavvur qilish, abstrakt fikr yuritish, o'rganilgan ma'lumotlarni yodda saqlash, bilimlarni tanish odatiy va yangi kutilmagan vaziyatlarda qo'llash bosqichlari yordamida o'zlashtiriladi.

O'quvchilarda faoliyat turlari - ko'nikma va malakalarni shakllantirish ko'nikma tarkibiga kiradigan ish usullarni aniqlash va ularni bajarish, ko'rsatmaga binoan shu ish usullarini takror mashq qilish, ko'nikmalarni tanish, odatiy va kutilmagan yangi vaziyatlarda ijodiy qo'llash kabi bosqichlarni o'z ichiga oladi. Ta'lim mazmunining uchinchi tarkibiy qismi bo'lgan ijodiy faoliyat tajribalari o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikr yuritishiga zamin tayyorlab, uni o'qituvchining tayyor axboroti orqali shakllantirish mumkin emas. O'quvchilarda ijodiy faoliyat tajribalarini shakllantirish uchun ular o'quv materialini mustaqil ravishda o'zlashtirishlari, o'quv topshiriqlarini bajarish jarayonida muammolarni idrok etishi, tasavvur qilishi, abstrakt fikr yuritishi, o'rganilayotgan ob'ektlarni tahlil va sintez qilishi, taqqoslashi, o'xshashlik va

umumiy tomonlarini aniqlashlari, fikr va goyalarni umumlashtirib, xulosa yasash orqali bilim, ko'nikma va malakalarini yangi kutilmagan vaziyatlarda qo'llashni o'rganishlari lozim. Ta'lim mazmunining to'rtinchi tarkibiy qismi hisoblangan qadriyatlar tizimi o'qitish jarayonida ta'lim-tarbiyaning uzviyligi, milliy va umuminsoniy qadriyatlarining ustuvorligini ta'minlash, o'quvchilarda tabiat va butun borliqqa nisbatan ongli munosabatni tarkib toptirishga xizmat qiladi. O'quvchilar mazkur tarkibiy qismni

o‘zlashtirishlari uchun avval o‘zlashtirgan bilim, ko‘nikma va malakalarni yangi kutilmagan vaziyatlar ijodiy qo‘llashlari, bir so‘z bilan aytganda faol o‘quv-bilish faoliyati talab etiladi. Ta‘lim mazmunining tarkibiy qismlari davlat ta‘lim standartlarining asosini tashkil etadi. Davlat ta‘lim standartlari ta‘lili uning quyidagi tarkibiy qismlardan iboratligini ko‘rsatdi:

O‘quvchilarning mustaqil ta‘limi qo‘shimcha o‘quv adabiyotlari, internet, multimedialar vositasida muayyan mavzularda izlanishlar olib borishi, ma‘ruza va referatlar tayyorlashi, o‘simliklar, hayvonlar va mikroorganizmlar ustida kuzatish va tajribalar o‘tkazishi, ularning natijalarini izohlash va rasmiylashtirishlari, respublikamizda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish borasida va ekologik muammolarni hal etishga oid tashkil etiladigan turli tanlovlar uchun materiallar tayyorlash, olimpiadalarga tayyorgarlik ko‘rish kabilarni o‘z ichiga oladi.

Biologiyani o‘qitishda e‘tiborni qaratish zarur bo‘lgan masalalar o‘quvchilarni aqliy, ahloqiy, estetik, mehnat, jinsiy, ekologik, iqtisodiy, gigienik va jismoniy jihatdan yetuk qilib tarbiyalashda, ularning ilmiy dunyoqarashini kengaytirish, shaxs kamolotining tabiat bilan uyg‘unligi, tabiatga nisbatan mehr-muhabbat tuyg‘usi va ongli munosabatni tarkib toptirishda tabiatning tutgan o‘rni; Tabiatni muhofaza qilish bo‘yicha ma‘naviy–ma‘rifiy ishlarni olib borish, tabiat barcha san‘at turlarini rivojlantiruvchi manba ekanligi; Shaxs kamolotining tabiat bilan uyg‘unligi, ishlab chiqarish va agrosanoatni rivojlantirish, xom ashyodan olinadigan tovarlar, ularni ishlab chiqarishda mikrobiologiya usullaridan foydalanish, gen daktiloskopiyasi va genlar spektri yordamida shaxsni aniqlash texnologiyasining yaratilganligi, ekologik muammolar, suv, xavo, tuproq, qishloq xo‘jaligi, odam ekologiyasi, ularni muhofaza qilish bo‘yicha olib borilayotgan tadbirlar, tabiiy boyliklar va ulardan unumli foydalanish yo‘llari va chiqindisiz texnologiyalarni joriy etish muammolari bo‘ladi.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Tolipov O‘., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. - Toshkent: Fan, 2005y. 205 b.
2. Tolipov O‘., Usmonboeva M. O‘quv jarayonini loyihalash va uning bosqichlari // Uzluksiz ta‘lim jurnal. - Toshkent, 2002y. № 1. 58-64b.
3. Tolipova J.O. Biologiyani o‘qitishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish. - Toshkent: TDPU, 2004y. 1-qism. 75 b.
4. Tolipova J.O. Biologiyani o‘qitishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish. - Toshkent: TDPU, 2004y. P-qism. - 100 b

